

Konferencia az újabb nyugat-európai migrációs problémákról

1993. szeptember 27. és október 1. között a Wilton Park-Wiston House-ban rendezett 401. konferencia témája „Bevándorlás (Nyugat) Európába - belföldi nyomás és külpolitikai problémák” volt. A brit külügyminisztérium felhivatalos háttérintézményének rendezvénye iránt szokatlanul nagy volt az érdeklődés: a 70 résztvevő: bel-, kül- és igazságügy-minisztériumi vezetőállású tisztviselők, parlamenti képviselők, bevándorlással és migrációval foglalkozó szakemberek, oktatók-kutatók, újságírók csaknem mindegyike Nyugat-Európából érkezett; a vendéglátó országon kívül legnépesebb delegációval Németország, Hollandia, Svájc és a skandináv országok képviseltették magukat. Közép- és Kelet-Európából csak hárman, egy lengyel és egy orosz külügyminisztériumi tisztviselő, illetve e sorok írója vett részt. 1986-ban 17 millió külföldi élt Nyugat-Európában, közülük kb. félmillió kelet-európai menekült; az utóbbiak száma 600 ezerrel nőtt 1992. július 1-ig. Nyilvántartásuk megoldatlan; ezért a legtöbb országban már elrendelték (Németország) vagy a közeljövőben bevezetik az ujjlenyomat-vételt.

Az újkori népvándorlás legnagyobb terhét Németország viseli. A több százezer „népi német”-et (többségükben Romániából és a volt szovjet területekről) nem számítva jelenleg 6 millió külföldi él Németországban, 60%-uk 10 évnél régebben. A külföldiek jelenlétének két fő oka van: egyrészt az 1949-es alkotmány minden politikai üldözött befogadását lehetővé tette (‘56-os magyar, ‘68-as csehszlovák menekültek), másrészt az 1950-70-es évek vendégmunkásai növelték meg számukat. A nyugat-európai politikai és gazdasági menekültek 60%-át Németország fogadta be; csupán 1990-től 1,5 milliót. Jellemző a jugoszláviai háborús menekültek számának összehasonlítása: közülük 350 ezren Németországban, 60 ezren Franciaországban, 12 ezren Nagy-Britanniában találtak (átmeneti?) menedékre, de a 300 ezer svédországi menekült 40%-a is a volt „szocialista” országokból származik. A német lakosság tűrőképessége végéhez ért, és az állami eszközök is kimerültek (a keleti tartományok felzárkóztatása) - ezért vált szükségessé az alkotmány 16. cikkelyének módosítása, a befogadás megszigorítása. Lényege: elutasítanak minden „biztonságos származási ország”-beli kérelmezőt. Ide tartozik - többek között Lengyelország, a Cseh Köztársaság és Magyarország, Szlovákia, Románia, Bulgária. Hasonlóan járnak el mindazokkal, akik úgynevezett „biztonságos harmadik ország”-ból (Ausztria, Cseh-Lengyelország, Svájc, Svédország, Norvégia, Finnország) léptek be, sőt a határról azonnal visszaküldik őket. Ehhez a „visszafogadási egyezmények” átfogó rendszerére van szükség, az EK-ra vonatkozó schengeni és dublini egyezmények kiterjesztésével; ilyen már kötöttek Lengyelországgal (120 millió márkás támogatást nyújtva 1993-94-re), s most van folyamatban Csehországgal, de tető alá hozását nehezíti a csehszlovák határvonal őrizetének rendezetlensége. A honosítás feltételei: 8 év otthagás és német iskolai végzettség, továbbá 500 márka. Kettős állampolgárság nincs; ezért aztán sok török nem is kéri, részben érzelmi, részben anyagi okokból: Törökországban idegen állampolgár nem szerezhethet tulajdont. A menekültek befogadását évi 200 ezerre korlátozták. Ausztriában ez a szám 20 ezer, de a már ott élők gyerekei kitöltik ezt a kvótát.

Franciaországban 2 millió észak-afrikai, 200000 elismert és 120000 illegális menekült él; 1992-ben 18000 török állampolgár (kurd) nyújtott be kérelmet a menekült-

státus elnyerésére, míg az ideai szigorítás után mindössze 100. Évente 30000 kérelmet bírálnak el; átlagban 4 ezren kapják meg a francia állampolgárságot, s ugyanennyien térnek haza származási országaikba. Az EK-ba bevándoroltak 25%-a található Franciaországban. Továbbra is befogadják a háborús menekülteket, (bár hosszan haboztak a bosnyákok és mauritániaiak esetében, mert nem akarták ezzel jóváhagyni a szerb és az arab „etnikai tisztogatás”-t), és a genfi konvenció alapján az államuk által üldözötteket. Viszont mindenki mást elutasítanak.

Nagy-Britannia földrajzi helyzete szerencsésebb, nem lévén szárazföldi határa. Brit előadók fogalmazták meg azt, hogy a nyugati kormányok azonos gyakorlatot folytatnak: távol akarják tartani a menekülteket a vízum-kiadás megszigorításával, egyéb akadályok támasztásával, az érvényes rendelkezések végre nem hajtásával. 1956-ban feleannyira voltak gazdagok, mint ma, de élt még a szolidaritás és nagylelkűség az emberekben (ami mára kiveszett), és a társadalmi szervezetek eredményesebb munkát végeztek, mint ma a kormányok. 17 millió munkanélkülivel az EK országaiban ki kell mondani: véget kell vetni a szakképzetlenek beözönlésének; a bevándorlást a szakképzettekre és az időnymunkásokra kell korlátozni. A szegényeknek és tanulatlanoknak meg kell küzdeni a lakásért és a munkahelyért a (színes) bevándorlókkal. Egy konzervatív képviselő a közelmúltban kijelentette: ha nem vetnek véget a bevándorlásnak, Nagy-Britanniában felüti fejét a fasizmus.

Kanadában 600 ezer, az USA-ban 1,5 millió elismert menekült él. Csak olyanokat fogadnak be, akik hozzájárulnak az ország gazdasági helyzetének javításához. A rászorulókat természetben szociális juttatásokat (lakás, étkezés, iskoláztatás) kapnak, nem pénzt. Az integráció leghatékonyabb eszköze az iskola. A bevándorlás, ha jól kezelik, hasznos, pozitív folyamat - politikai és nem rendőri megközelítést igényel.

A nyugati világ kormányai és hatóságai tehetetlenek az országaikban élő 7-8 millió külföldivel szemben: még az illegális bevándorlókat sem tudják vagy akarják kitoloncolni - ha valaki egyszer már ott van, ott is marad.

Az észak-afrikai: tuniszi, marokkói előadók döbentettek rá arra, hogy térségünk, és benne Magyarország, lesüllyedt a (fejlettebb) harmadik világ színvonalára. Az általuk feszegetett problémák teljességgel megegyeztek a mieinkkel: export által irányított gazdaság kiépítésére törekszenek; elhanyagolt mezőgazdaságuk nem tud versenyezni a szubvencionált EK mezőgazdasági terményeivel, az olcsó és gyenge minőségű délkelet-ázsiai textiltermékek kiszorítják az övéiket a világpiacról. Az egyre szigorodó EK előírások betartásához nagyberuházásokra lenne szükségük, de sem arra, sem az elengedhetetlen infrastruktúra kiépítésére nincs pénzük. A világméretű recesszió és munkanélküliség miatt a Nyugat gazdasági háborút folytat ellenük, és a technológia-átadás, gyártási kooperáció vesztese is mindig a gyengébb fél. Termelékenységük alacsony, üzeimük túlfoglalkoztatottak, nyersanyagforrásaik szűkösek. Kölcsönösen előnyös kereskedelmi szerződéseket szeretnének kötni az Európai Közösséggel, és bejutni piacaira. Az új jelszó: *Trade, not aid*. Legfőbb feladatuk a munkahely-teremtés és a környezetvédelem. Eluralkodott a rossz hangulat: a fiatalok a városokba özönlnek, ahol a munkanélküliek számát szaporítják; még az egyetemi oktatók is arról álmodoznak, hogy külföldre mennek, több pénzért. Nyugat-Európa és az USA az Eldorádó, minden fiatal oda akar menni. Mindez az (iszlám) szélsőségesek malmára hajtja a vizet. Egyetlen különbség van csupán: Tunéziában a népszaporulat „csak” 2,4%-os, Afrikában a legalacsonyabb, míg másutt 6% körül van; a 4 Maghreb-ország népességszáma már az

ezredfordulóra meghaladja a 80 milliót, és ez óriási bevándorlási nyomást jelent majd Dél- és Nyugat-Európában a világnak nem szabad megengedni, hogy sok új Algéria és Bosznia alakuljon ki.

Közép- és Kelet-Európa menekültügyi problémáira (a volt szovjet területekkel együtt) pontosan annyi időt szántak, mint a Maghreb-országokéra, akikkel osztoztunk az utolsó délutánon. Az elhangzott véleményeket összegezve: számukra kedvező, hogy a „frontországok”, tehát Horvátország-Magyarország-Csehország-Lengyelország és Szlovákia „cordon sanitaire”-ként működve feltartóztatják, elnyelik a menekültek első hullámát. „A magyarok - mondta például J. Widgren, a bécsi Nemzetközi Migrációs Központja svéd igazgatója - sokat tesznek azért, hogy Nyugat-Európa helyzetét megkönnyítsék, visszatartva, befogadva a menekülőket.” Ezeket az „első biztos országok”-at - az említetteken kívül Macedóniát, Szlovéniát és Ausztriát - mindennel el kell látni, hogy ezt a funkciót továbbra is betölthessék, s hogy a menekültek ott folyamodhassanak menekült-státusért. Már csak azért is, mert a tapasztalat azt mutatja: az emberek legszívesebben ezekben a közeli országokban húzzák meg magukat, a visszatérés reményében.

Szükség van továbbá „kétoldalú megelőző intézkedések”-re és biztonsági garanciákra Kelet-Közép-Európa számára, de olyanokra, amelyek nem provokálják és szigetelik el Oroszországot.

Boszniáról szenvedélyes hangú beszámolót tartott J. M. Mendiluce, aki az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának volt főmegbízottja, és 22 hónapot töltött Horvátországban, majd Szarajevóban. 4 millióan kényszerültek elhagyni szülőföldjüket, köztük Bosznia-Hercegovina lakosságának 55%-a. A halálos áldozatok száma 250 ezer, és 35 ezer - túlnyomóan muzulmán - nőt erőszakoltak meg. 400 harckocsi és 100 ágyú pusztítja Szarajevót; valamennyi politikai és katonai vezető háborús bűnös. Mandić szerb főparancsnok többször kijelentette neki: egyetlen négyzetméter elfoglalt területet sem fognak kiüríteni. A világ, de mindenekelőtt az EK tehetetlensége, (elítéljük, elszigeteljük Szerbiát, de a végén elfogadjuk az erőszakos területi hódításokat, radikalizálta a muzulmánokat. Mindez újabb területfoglalásokhoz, még több menekülthöz vezet majd. Milliókat lehetett volna megmenteni egy időben történő kisebb beavatkozással - felül kell vizsgálni a fegyveres beavatkozásról alkotott véleményünket: nem lehet az a döntő érv, hogy nem kockáztathatjuk fiaink életét. A harc nem szerbek, horvátok és muzulmánok, hanem neo-fasiszták és demokraták között folyik. Állandóan kértek csapatokat, katonai beavatkozást, igyekeztek megőrizni az állam egységét, de hiába. Hálás a tömegtájékoztatásnak, hogy nem hagyják elaludni ezt az ügyet, felrázzák a nemzetközi közvéleményt. Megpróbálják ott tartani a maradék lakosságot, mert nem lehet elősegíteni egy ország kiürítését és bűnözőknek való átadását. D. Pfirter, a svájci külügyminisztérium képviselője hozzászólásában kijelentette: az EK nagymértékben felelős mindeztért: embargót érvényesít a fegyvertelen áldozatokkal szemben, szentesíti az erőszakos területfoglalásokat; a bűnözők megjutalmazása elősegíti a konfliktus továbbterjedését és stratégiaileg is káros.

Hozzászólásaimban megpróbáltam tisztázni az állampolgárság, nemzetiség-anyanyelv, nemzeti és etnikai kisebbség fogalmát, magyar értelmezését, a népszámlálási és becslési adatok közötti különbséget, elsősorban a magyarországi németek és a szlovákiai magyarok példáján. Magyarországon maximum 100 ezer a külföldiek száma, felerészben a volt Jugoszláviából. A munkavállalási engedéllyel rendelkezők száma 50

ezer, de a „feketén” dolgozók száma, ennek többszöröse, 200 ezer körül van. Csehországban 100-150 ezer menekült tartózkodik, továbbá legkevesebb 100 ezer szlovákiai cigány. Magyarországon nincs idegenellenesség, mert a menekültek nagyrészt határon túli magyarok; legfeljebb a cigányellenes hangulat erősödéséről beszélhetünk, a Romániából átjöttek miatt. Reális veszély viszont az, hogy a nacionalista jobboldal térnyerése Romániában fokozza a magyarellenes nyomást, és ezzel százezreket készítenek menekülésre, Magyarországon való letelepedésre.

Arday Lajos